

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus III. An & quomodo media ad finem habeant propria bonitatem?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

posse vel ex parte actus, & secundum quod operatio dicit in recto, vel ex parte termini extra se referri, & secundum quod operatio dicit in obliquo. Si primò modò consideretur, tunc sicuti illa operatio est identificata cum DEO & ipse DEUS, sic neque habet causam efficientem, neque finalem, utpote ens à se; habet tamen virtuale motivum, seu rationem finalem, quæ est ipsa increata bonitas DEI, prout dicitur in Tract. de DEO. Ita S. D. I. contr. gentes c. 27. *quomodo autem aliqua ratio Divinae voluntatis assignari possit, non tamen sequitur, quòd voluntas ejus sit aliqua causa.* Si verò operatio DEI accipiatur ex parte termini, tunc sicuti ille terminus est ens creatum, ita habet vere causam finalem in DEO, nempe ipsum DEUM: omnia enim propter Semetipsum operatus est Dominus, Proverb. 16. Dicitur tamen DEUS aliquando etiam habere aliquem finem creatum, veluti cum dicimus Verbum Divinum propter nos & propter nostram salutem descendisse de caelis. Non ex parte actus & suæ voluntatis, sed ex parte Rei Volitæ, in quantum unam rem creatam subordinat alteri; sic enim merita & perseverantiam electorum ordinat ad eorundem gloriam, tanquam media ad finem, prout dicitur loco citato.

ii. Colliges primò. Deum non habere aliquem finem creatum ex parte suæ voluntatis; siquidem increata voluntati debetur increatum specificativum: sed tantum ex parte rei volitæ, in quantum unam creaturam ordinat in usum alterius; quæ de causa S. D. negat hanc propositionem esse veram: *DEUS vult hoc propter hoc*: istam verò probat: *DEUS vult hoc fieri propter hoc*: quia in priori propositione creatura ponitur pro fine ex parte ipsius voluntatis Divinæ, in altera verò pro fine ex parte rei volitæ. Vide, quæ diximus in Tract. de Deo uno, c. 2. §. 2. n. 4. & 6. 11. §. 2. n. 6.

iii. Colliges secundò. Dari rationem formalem amoris essentialis DEI; non autem notionalis, quatenus virtualiter inadquate distinguitur ab essentiali, i. partem, quæ est contra Gonet hic a. 4. Ratio est, quia ut operatio sit propter finem, seu rationem finalem, sufficit, quòd sit ex perfecta cognitione bonitatis suo modo objectivè alligatis. Sed amor essentialis DEI est ex infinita bonitate infinito modo secundum prioritatem virtutem præcognita, ipsaque bonitas multò magis & perfectius DEO est ratio amandi seipsum, quam creaturas; ergò amor essentialis in DEO habet rationem finalem. Secunda pars probatur. Amor notionalis ut inadquate virtualiter distinctus ab essentiali, ratione suæ infinitæ fecunditatis, ita est productivus Spiritus S. ut si per im-

possibile amor essentialis pro ratione finali non haberet Divinam bonitatem, adhuc tamen esset productivus ipsius: ergò ut sic & quatenus notionalis non habet rationem finalem.

Dices. Si vellet DEUS creaturas propter seipsum, tanquam finem, tunc ista haberent rationem medij; sed hanc non habet, quia medium habet bonitatem utilitatis ad consequendum finem: atqui nulla creatura est DEO utilis ad consequendam suam bonitatem: ergò.

Respondeo. In medio duplicem habitudinem reperiri, utilitatis seu conducibilitatis ad finem, & ordinabilitatis, ac referibilitatis ad finem. Prima habitudo reperitur in mediis respectu create voluntatis, quæ quia amat amore affectum, & trahitur ab objecti bonitate, idcirco supponit in objecto appetibilitatem, vel respicientiam utilitatis, si est medium, vel absolutam delectabilitatis, aut honestatis, si objectum est finis. Atqui in creaturis respectu Divinæ voluntatis tantum reperitur habitudo ordinabilitatis, secundum quam solam media dici possunt: nam omne bonum participatum est referibile ad bonum imparticipatum, à quo emanat: Sed creaturæ amantur à DEO tanquam bona participata, amat quippe illas amore effectivo, non affectivo, communicandò ipsis bonitatem: ergò etiam amantur ut referibilia in infinitam suam bonitatem. Et sic in forma Respondeo ad argumentum, distinguendo sequelam majoris. Habent rationem medij minus strictè, prout dicit suæ bonitatis referibilitatem in superius bonum, concedo, prout dicit rationem utilitatis, nego. Et ad probationem. Medium in ordine ad voluntatem creatam, & amorem affectivum dicit bonitatem utilitatis, concedo, medium, quod est tale in ordine ad voluntatem increatam, & amorem effectivum, nego. Ratio constat ex dictis.

Instat Gibbon. Nihil solennius esse apud Theologos, quàm assignare in DEO ordinem intentionis, & electionis: sed electio debet esse circa medium. Item, omnes admittunt voluntatem prædestinativam: sed hæc definitur à D. August. de don. persever. c. 14. *præscientia & præparatio beneficiorum DEI* &c. h. e. juxta Ang. Doct. I. p. q. 23. a. 1. *ordinatio mediorum, quibus creatura rationalis transmittitur in finem vite æternæ.* Et quis neget, DEUM velle nostra opera meritoria propter nostram beatitudinem? Respondeo. Plus ex his omnibus non probari, quàm quòd DEUS creaturas velit tanquam media ex parte voliti, non autem ex parte suæ voluntatis, & per comparisonem ad suam increatam bonitatem, quòd ultrò concedimus.

ARTICULUS III.

An & quomodo media ad finem habeant propriam bonitatem?

Tria veniunt in questionem. Primò. An dentur fines intermedij, qui ita exercent causam finalem, ut tamen ad finem ulteriorem referantur, vel utrum omnis finis sit ultimus, vel simpliciter, & in omni genere, vel secundum quid, h. e. in certa aliqua serie altius actionis, vel artis. Posteriorem Vazquez, priorem partem

Schola Thomistica cum communi Scholasticorum amplectitur. Secundò an media etiam quæ talia habeant intrinsicam bonitatem, seu appetibilitatem, vel utrum tantummodò per denominationem extrinsecam à bonitate finis sint & dicantur bona: Priorem doctrinam Thomistæ posteriores, posteriorem Conradus & Medina sequuntur.

tur. Tertiò. An media pertineant ad objectum formale, vel materiale voluntatis? ubi primam partem docent Gabriel in 1. dist. 38. q. 1. a. 1.

S U M M A R I A.

1. Dantur fines intermedij.
2. Probatur à paritate causarum efficientium.
3. Et inductione virtutum moralium.
4. Quarum objecta movent in virtute finis ultimi.
5. Sitne idem appeti ut finem, & ut ultimum finem.
6. An finis sit, cuius gratiâ cetera sunt.
7. Moralium virtutum objecta non sunt fines negativè ultimi.
8. Media habent intrinsicam bonitatem.
9. Et proportionem utilitatis.
10. 11. Objectiuncula solvuntur.
12. Media tamen non pertinent ad objectum formale, sed materiale voluntatis.
13. Sunt tamen objectum voluntatis materiale per se, & non per accidens.
14. An exclusis mediis finis debeat esse objectum formale omnium actuum voluntatis?
15. Et actus virtutum moralium formaliter distinguantur?
16. Objicitur paritas inter conclusiones & media.
17. Et comparatio finis ad media, sicut lucis ad colorem.
18. Finis omnes actus voluntatis specificat, vel ut quod, vel ut quo.
19. Bonitas mediorum specificat virtutes morales, non ipsam voluntatem.
20. Disparitas inter veritatem conclusionum, & appetibilitatem mediorum.
21. Color non videtur propter lucem, sicut media propter finem.
22. In bonitate finis & mediorum reperitur analogia proportionalitatis.

§. I.

Finis intermedij causalitas finalis.

1. **CONCLUSIO** Prima: Dantur fines intermedij, qui verè exercent causalitatem finis. Est expressa Philosophi 1. Eth. c. 7. admittentis finem, qui per se semper, & nunquam propter aliud expetit, ut est felicitas; & alius, qui propter se, & rursus felicitatis gratiâ expetit, adeoque est finis intermedius. Nec minùs Angelicus D. 1. 2. q. 12. a. 2. docet, quòd intentio non solum sit finis ultimi, sed etiam finis medij.
2. Ratio ex eodem S. Doct. desumpta est primò à paritate causæ efficientis: sic enim proportionaliter sibi fines subordinantur in finalizando, & objectivè movendo, sicut causæ efficientes in agendo & effectivè movendo: Atqui datur ejusmodi subordinatio in agentibus, ut unius causæ operatio non excludat aliam, quin illa quoque exerceat munus causæ propriè efficientis etiam principalis, uti patet in subordinatione causæ primæ & secundæ: quid ergo obstat, quin etiam in finibus detur ejusmodi subordinatio, in qua finis ultimus admittat finem intermedium propriè moventem in genere causæ finalis cum dependentia tamen à fine ulteriori.
3. Ratio est secundò. Quod appetitur gratiâ sui, & alia propter ipsum, ita tamen, ut appetatur

Curiel, & Amicus disp. 1. sect. 3. Posteriores tuerentur Joa. à S. Th. Ildephonus Casaraug. Marcus Serra a. 1. dub. 2. alijque Thomistæ.

cum subordinatione ad ulteriorem finem, non est finis ultimus, sed intermedius; Atqui dantur multa objecta, qua appetuntur gratiâ sui, alia quoque propter ipsa, ut tamen in ipsis voluntas ultimato non sistat: ergò dantur fines intermedij. Major liquet, quia finis formaliter est, qui propter se, & alia propter ipsum appetuntur. Minor apparet in virtutibus moralibus, quarum objecta, & fines proximi habent honestatem per se appetibilem, ad cuius consecutionem etiam media idonea eliguntur: nec tamen sunt finis ultimi, cum contineant honestatem tantummodo creatam, cui ab intrinseco repugnat, ut finis ultimus.

Confirmatur. Sicut omne agens hoc ipso, quod non moveat ut causa prima, movet in virtute causæ primæ; ita omnis finis hoc ipso, quod non sit ultimus, movet in virtute finis ultimi: sed objecta proxima, & motiva virtutum non sunt ipse finis ultimus: ergò movent in virtute finis ultimi. Si hoc: ergò sunt fines intermedij.

Dices. Idem est appeti ut finem, & ut ultimum finem, non quidem ultimum positivè, hoc est, ad quem omnia referantur, ultimum tamen negativè, h. e. qui non referatur ulterius: ergò in terminis repugnat dari finem intermedium. Antecedens probatur. Bonum, quod refertur ulterius, diligitur & appetitur propter aliud, sed quod propter aliud diligitur, non diligitur ut finis, sed ut medium ad finem: In hoc quippe finis à medijs discrepat, quòd ille sui gratiâ, ita verò propter finem diligantur. Ideoque licet objecta virtutum moralium non sint finis ultimi positivè, sunt tamen ultimi negativè.

Confirmatur. Illud bonum non potest appeti propter aliud, cuius gratiâ cetera sunt: sed secundum Philosophum 2. phys. c. 3. textu 49. finis est, cuius gratiâ cetera sunt: ergò finis non potest appeti propter aliud, & per consequens non datur finis intermedius.

Respondeo, negando antecedens: ad probationem distinguendo minorem. Quod propter aliud diligitur, non diligitur ut finis & c. sub ratione reduplicata conducibilitatis ad finem, concedo, sub ratione propriæ intrinsicæ honestatis, vel delectabilitatis, nego minorem: ergò finis intermedius, qui refertur ulterius, non diligitur ut finis sub reduplicata ratione illius relationis, & conducibilitatis, concedo, sub ratione propriæ intrinsicæ honestatis, vel delectabilitatis, nego consequentiam.

Res exemplo patebit. Egrotas? appetis sanitatem. En! finem per se utique appetibilem, nec tamen ultimato; nam si sapias, etiam sanitatem & vitam referes in obsequium creatoris. Nihilominùs ipsa sanitas efficaciter intenta te moveret ad quærendas acidulas: adeoque exercet rationem finis (& quod exemplum magis tritum apud Philosophos, quàm sanitas?) Ipsa intrinsicè

seca acidularum præstantia & virtus sanativa forte cum aliqua delectabilitate conjuncta te impellit, ut hunc locum præ altero eligas: ejus causâ iter suscipis, commoditas & delectabilitas equitatis tibi calcar addit, ut equum compares, cujus ornandi studio, propter gratiam & formam, quâ te oblectat, cultiorem sellam, frænūque infernis &c. ubi cernis media medijs, fines finibus subordinatos, nam sanitas oblequio creaturis, sanitati acidula, acidulis equitatio, huic equus, equo ornatus, nummi &c. serviunt, ita, ut in quolibet medio reperiatur tamen propria aliqua delectabilitas & bonitas, quæ propter se moveat ad ulteriora media inquirenda, donec ad ultimum perveniatur.

Ad confirmationem Respondeo. Finis est, cujus gratiâ cætera fiunt, cætera absolute & in omni genere, nego, id enim fini positivè ultimo solummodo competit, cætera in aliqua rerum serie, concedo. Audi Doctorem Angelicum l. 2. phys. l. 1. sic loquentem: *Ne aliquis credat, quod solum, quod est ultimum, sit causa, sicut cujus gratiâ, propter hoc, quod nomen finis ultimum quodammodo videtur esse. Est igitur omnis finis ultimum non simpliciter, sed respectu alicujus.*

Neque potest satisfacere responso Vasquezij, quod objecta virtutum moralium sunt fines negativè ultimi; siquidem istæ virtutes sunt electivæ, habentque pro actu primario electionem, quæ versatur circa media ad finem: adeoque motiva, circa quæ versantur, semper positivè ordinant ad altiore & ultimum finem. Imò in omni actu humano reperitur motionem finis positivè ultimi in seq. disputatione probabimus ex doctrina D. Th. q. 22. de Verit. a. 1. dicentis: *sicut DEUS propter hoc, quod est primum efficiens, agit in omni agente; ita propter hoc, quod est ultimus finis, appetitur in omni fine.*

§. II.

An media habeant propriam bonitatem?

CONCLUSIO secunda. Media habent sibi propriam intrinsecam bonitatem. Ratio est primò. Voluntas est tantum boni, sed voluntas electivam mediõrum, sive eõrum, quæ sunt ad finem: ergo etiam media habent sibi propriam intrinsecam bonitatem. Major est D. Th. hic q. 8. a. 1. minorem habet a. 2. in e. dicens: *Ratio boni non solum invenitur in fine, sed etiam in his, quæ sunt ad finem.* Et patet ex actu electionis, qui tantum est circa media.

Ratio est secundò. Quia intrinseca proportio, quam media habent ad finem, & ratione cujus eliguntur, est ipsi intrinseca: sed illa proportio est utilitas, & respectiva bonitas propria mediõrum: ergo media habent propriam sibi intrinsecam bonitatem. Minor probatur. Convenientia cum voluntate, qua movetur appetitus, est bonitas, sed media per illam proportionem cum fine habent convenientiam cum voluntate, ideòque quanto major est proportio, tantò avidius media appetuntur: ergo illa proportio est vera intrinseca bonitas.

Oppones primò. Bonum & finis juxta Arist. & D. Thomam inter se convertuntur: ergo ratio boni intrinsece non invenitur in medijs. Secun-

dò. *Utilia non habent in se, unde desiderantur*, inquit S. D. 1. p. q. 5. a. 6. ad 2. Media sunt utilia: ergò. Tertiò. Movere & allicere appetitum est propria causalitas finis: sed bonitas actualis in hoc consistit: ergò bonitas actualis est solè fini propria.

Respondeo ad primum. Illam autoritatem procedere de bono simpliciter, & absolute, quod cum fine convertitur, item de bonitate primaria & absolute, non secundaria & respectiva, quarum illa fini, hæc medijs est propria. Ad 2. similiter Respondeo, Angelicum Doctorem non negare, quòd media aliquo modo desiderantur, sed quòd non desiderantur gratiâ sui. Idcirco addit: *sed desiderantur solum ut sunt ducentia ad alia.* Ad 3. Respondeo, Movere & allicere gratiâ sui, & propter se, ita, ut in illo sistat, & quiescat appetitus, est causalitas finis, concedo, secus, nego.

CONCLUSIO Tertia. *Objectum formaliter & adequate specificativum voluntatis est sola bonitas finis: media verò sunt objectum materiale per se.* Ita colligitur ex S. D. in 1. d. 45. a. 2. ubi dicit: *Ea, quæ sunt ad finem, habent se materialiter ad objectum voluntatis.* & q. 23. de ver. a. 1. ad 3. *Principaliter voluntas est finis, qui est ratio volendi omnia alia; secundario autem est eorundem, quæ sunt ad finem.*

Ratio est: quia objectum formale specificativum est, quod ratione sui, & per se primò attingitur, alia verò ratione ipsius: sed sola bonitas finis ratione sui, & per se primò attingitur; media verò ratione finis: ergò objectum specificativum adæquatum voluntatis est bonitas finis: media verò sunt objectum secundarium & materiale.

Dixi tamen in conclusione, esse objectum materiale per se, non per accidens: quia nempe licet media non attingantur primariò, & ratione sui, verè tamen attinguntur in se ipsis, & secundum suam propriam intrinsecam bonitatem: objectum verò materiale per accidens est, quod ne quidem in se ipso, & secundum aliquid sibi proprium attingitur: quemadmodum substantia se habet respectu visus, à quo non in se ipsa, & secundum aliquid sibi intrinsecum, sed præcisè in alio, nempe colore attingitur.

Confirmatur. Si media pertinerent ad objectum formale voluntatis, non esset adæquata ratio S. D. quòd ideò omnes actus humani sint propter finem, quia finis est objectum voluntatis, daretur enim aliud objectum formale voluntatis, quod non est finis, adeòque actus ad illud terminati non deberent esse propter finem.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies. Si finis esset adæquatum specificativum voluntatis, tunc esset etiam objectum formale omnium actuum voluntatis: sed hoc non est, quia electio, consensus & usus sunt actus voluntatis ex objecto formaliter distincti ab actu intentionis: sed objectum formale consensus, electionis, usus, sunt media, sicut objectum intentionis est finis: ergò finis non est objectum formale omnium actuum voluntatis.

Confirmatur 1. Virtutes morales unà cum suis

suis actibus formaliter à se invicem distinguuntur penes diversa objecta formalia: sed hæc objecta sunt diversa media: siquidem istæ virtutes sunt electivæ, & versantur circa media ad finem.

16. Confirmatur 2. Ita se habet finis & media ad voluntatem, sicut principia & conclusiones ad intellectum: ergo sicut ad objectum formale intellectus non tantum pertinet veritas principiorum sed etiam conclusionum; sic etiam ad objectum formale voluntatis pertinet non tantum bonitas finis, sed etiam bonitas mediorum.
17. Confirmatur 3. à S. D. q. 8. a. 2. dicente: ita se habere finem ad media, sicut lux ad colorem: ergo sicut lux non impedit, quin color pertineat ad objectum formale visionis, ita bonitas finis non impedit, quin media pertineant ad objectum formale voluntatis.
18. Respondeo, distinguendo sequelam majoris. Finis esset objectum specificativum omnium actuum voluntatis, vel ut quod, vel ut quò, concedo, utroque modo, nego. Sed non est objectum specificativum electionis, consensus &c. ut quod, concedo, ut quo, nego minorem, & consequentiam. Ratio & sensus est, quòd equidem diversa media possint formaliter diversificare diversos actus voluntatis, quia tamen ipsorum bonitas est respectiva essentialiter subordinata bonitati finis, à qua voluntas per se primò movetur ad intentionem, & primò hanc mediante ad electionem mediorum, ita ut bonitas finis sit imbibita in ipsa bonitate mediorum, ideò finis est objectum formale quod, seu ratio formalis, sub qua media appetuntur: quemadmodum contingit in habitu alienius scientiæ, ubi licet variæ conclusiones ex diversitate particularium objectorum formaliter terminantium & specificantium specie (ut aiunt) materiali distinguantur; illa tamen diversitas in ordine ad habitum scientiæ se habet materialiter, eò quòd omnia illa objecta particularia referantur ad unum primarium

totale, & sub unius principij & abstractionis lumine convenient.

Unde ad primam Confirmationem Respondeo, Virtutes morales unà cum suis actibus distinguuntur penes diversa objecta formalia, subordinabilia ad finem voluntatis, concedo, non subordinabilia, nego: ergò bonitas mediorum pertinet ad objectum formale ipsarum virtutum & habituum moralium, concedo, voluntatis, nego consequentiam.

Ad 2. confirmationem, quamvis Joa. à S. Thoma neget primum membrum consequentiæ (& tunc paritas est ipsis Adversarijs solvenda) expeditius tamen Respondeo cum Salmanticensibus negando adæquationem paritatis, eò quòd veritas tam conclusionum, quam principiorum sit de primaria intentione intelluctus; è contra appetibilitas mediorum non sit de primaria intentione voluntatis, cum non nisi propter aliud possint esse appetibilia.

Ad 3. confirmationem, esse aliquam, non autem omnimodam paritatem inter finem respectu mediorum, & lucem respectu colorum. Paritas est, quòd sicut color videtur dependere à luce, & habet intrinsecam visibilitatem; ita media appetuntur secundum intrinsecam suam bonitatem dependenter à bonitate finis. Disparitas est, quòd color non videatur propter lucem, & quasi sit via conducens ad videndam lucem, sed propter semetipsum visum terminat, e contra media amantur propter finem, tanquam via ad ipsum, unde obtento fine non amplius appetuntur.

Colliges ex dictis. Bonitatem finis, è medijs competere analogicè secundum analogiam proportionalitatis; quia hæc dicuntur analogæ proportionalitatis, in quibus omnibus ratio analogæ intrinsecè reperitur, ita tamen, ut uni principali analogato conveniat primariò, alijs secundariò dependenter ab illo: sed bonitas primariò reperitur in fine, secundariò & tamen intrinsecè reperitur in medijs: ergò.

DISPUTATIO II.

DE

Ultimo fine hominis.

INter fines humanæ vitæ finis ultimus primatum tenet, quippe à quo ceteri fines in movendo dependent. Hunc dari clara S. Scripturæ autoritas evincit, ut Prov. 16. *omnia propter semetipsum operatus est Dominus. Apoc. 1. Ego sum Alpha & omega, incipium & finis.* De quo eodemque non partiali, secundum quid, & in aliquo ordine, sed totali & simpliciter ultimo fit

ARTICULUS I.

An unus homo possit habere plures fines ultimos?

SUMMARIA.

1. Finis ultimus alius verus, alius apparens.
2. Alius formalis & in communi, alius materialis & in particulari.
3. Apud RR. alius positivè, alius negativè ultimè.
4. Conversio in ultimum finem, alia actualis, alia habitualis.
5. Alia in actu signato, alia in actu exercito.
6. Potest accipi tendentia in fines ultimos plures copulativè, vel disjunctivè.